

8. NÁRODNOST A MATEŘSKÝ JAZYK

Zjišťování národnostního složení obyvatel bylo v průběhu posledních devadesáti let (1921 – 2011) trvalou součástí všech československých sčítání a poté všech sčítání konaných na území České republiky. Mateřský se zjišťoval samostatně ve sčítání v roce 1970, 1991, 2001 a 2011.

Nejvýraznější změnou v dlouhodobém vývoji národnostního složení obyvatel byly důsledky 2. světové války s následným odsunem Němců.

V dalším více jak čtyřicetiletém období až do roku 1990 se národnostní struktura, přes zvyšující se podíl obyvatel slovenské národnosti, podstatně neměnila. Zlom nastal po roce 1990.

Nezanedbatelný vliv na vývoj národnostní struktury měl zánik federace a vznik samostatné České republiky v roce 1993, což se projevilo v určitém poklesu obyvatel slovenské národnosti v ČR. Současné od počátku devadesátých let je národnostní složení obyvatel ovlivňováno zvyšující se zahraniční imigrací. Kromě toho sčítání lidu v roce 1991 přineslo nové pojetí zjišťování národnosti³³ a její definování, což výrazně rozšířilo škálu zjišťovaných národností. Poprvé byly zpracovány údaje za národnost moravskou a slezskou, znovu po šedesáti letech se ke své národnosti mohli přihlásit Romové a všichni další příslušníci nejrůznějších národností. Přes pokles dominantní postavení obyvatel české národnosti nadále trvá.

Vývoj národnostního složení obyvatel České republiky v letech 1921 - 2011 v %

Národnost	Sčítání lidu								
	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
Obyvatelé celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom :									
česká	67,5	68,4	93,8	94,3	94,5	94,6	81,2	90,4	64,3
moravská	13,2	3,7	5,0
slezská	0,4	0,1	0,1
slovenská	0,2	0,4	2,9	2,9	3,3	3,5	3,1	1,9	1,4
polská	1,0	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4
německá	30,6	29,5	1,8	1,4	0,8	0,6	0,5	0,4	0,2
maďarská	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
ostatní				0,4	0,5	0,3	0,6	1,2	3,2
nezjištěno	0,6	0,7	0,5	0,1	0,1	0,2	0,2	1,7	25,3

Sčítání lidu je v podstatě jediným informačním zdrojem o struktuře obyvatel podle mateřského jazyka a národnostním složení obyvatel (obdobně je tomu u struktury vzdělanostní, náboženské aj.). Ještě do roku 2000 byl údaj o národnosti součástí různých osobních dokladů a evidencí. Na základě vyhlášky Ministerstva vnitra, kterou se provádí Zákon č.301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, byl dotaz na národnost vypuštěn a tím bylo ukončeno její zjišťování a evidování.

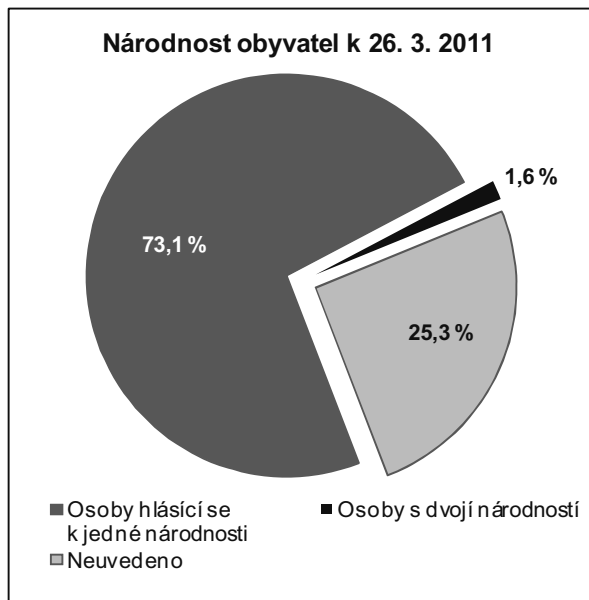
Z pohledu mezinárodního je otázka na národnost zařazena mezi témata doporučená. Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 763/2008 o sčítání lidu, domů a bytů (obsahuje pouze povinná témata) otázku na národnost vůbec nezahrnuje. V celé řadě zemí tato otázka není součástí obsahu sčítání.

Způsob zjišťování národnosti při sčítání lidu v České republice je dán příslušnými právními normami, kterými jsou zejména Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod - článek 3(2) a dále Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů - § 9 a § 4 (b). Tyto právní normy plně respektuje Zákon č. 296/2009 Sb., o sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011.

³³ Podrobněji viz *Kontinuita sčítání lidu, domů a bytů v období 1921 – 2011*.

8.1. Struktura obyvatel České republiky podle národnosti v roce 2011

Zjišťování národnosti při sčítání 2011 se v zásadě nelišilo od sčítání v roce 2001. Jejich základními a od předchozích sčítání odlišnými znaky byla především **dobrovolnost** (odpověď nebyla povinná) a dále **možnost uvést více národností**.

Výsledky sčítání 2011 však pro zkoumání vývoje národnostního složení obyvatel znamenají zcela novou situaci. Důvodem je skutečnost, že **více než čtvrtina obyvatel České republiky (2,6 milionu) využila možnosti, resp. svého zákonného práva, na otázku o národnosti neodpovědět**.

V roce 2001, kdy byla dobrovolnost odpovědi poprvé zakotvena v zákoně, to bylo pouhých 1,7 %. Při minulých sčítáních se podíl nezjištěných odpovědí pohyboval hluboko pod jedním procentem (0,1 až 0,2 %). S uvedenou novou skutečností je nutno při hodnocení vývoje národnostní struktury obyvatel ČR počítat.

Na druhé straně se mnohonásobně **zvýšil podíl osob s dvojí národností** – z necelých 13 tisíc v roce 2001 na téměř 164 tisíc obyvatel v roce 2011. Avšak ani tento počet nemohl ve větší míře národnostní složení obyvatel České republiky ve větší míře ovlivnit. Poněkud větší váhu by dvojí národnost mohla mít pouze u národnosti romské.

Obyvatelé České republiky podle národnosti v letech 1991 – 2011

Národnost	1991		2001		2011		
	absol.	v %	absol.	v %	absol.	v %	z toho % žen
Obyvatelé celkem	10 302 215	100,0	10 230 060	100,0	10 436 560	100,0	51,0
Osoby hlásící se k jedné národnosti	10 280 198	99,8	10 044 255	98,2	7 630 246	73,1	38,0
v tom:							
česká	8 363 768	81,2	9 249 777	90,4	6 711 624	64,3	33,7
moravská	1 362 313	13,2	380 474	3,7	521 801	5,0	2,4
slovenská	314 877	3,1	193 190	1,9	147 152	1,4	0,7
ukrajinská	8 220	0,1	22 112	0,2	53 253	0,5	0,3
polská	59 383	0,6	51 968	0,5	39 096	0,4	0,2
vietnamská	421	0,0	17 462	0,2	29 660	0,3	0,1
německá	48 556	0,5	39 106	0,4	18 658	0,2	0,1
ruská	5 062	0,0	12 369	0,1	17 872	0,2	0,1
slezská	44 446	0,4	10 878	0,1	12 214	0,1	0,0
maďarská	19 932	0,2	14 672	0,1	8 920	0,1	0,0
romská	32 903	0,3	11 746	0,1	5 135	0,0	0,0
jiná	20 317	0,2	40 501	0,4	64 861	0,6	0,2
Osoby s dvojí národností	-	-	12 978	0,1	163 648	1,6	0,8
Národnost neuvedena	22 017	0,2	172 827	1,7	2 642 666	25,3	12,3

Z „jiných“ národností byla nejpočetnější národnost **československá**, kterou deklarovalo **6 572 obyvatel**. K počtu 5 tisíc osob se přibližuje pouze národnost bulharská. Z národností, které se blíží nebo překračují

3 tisíce osob, jde o osoby hlásící k národnosti mongolské (3,7 tisíc), čínské (3,2 tisíce) a moldavské (2,9 tisíc).

I s přihlédnutím k dále uvedeným údajům o dvojí národnosti, je zřejmé, že kromě národnosti české, moravské a slovenské žádná další nedosahuje ani jednaprocentní podíl na celkovém počtu obyvatel České republiky. V tomto směru se situace v posledních dvaceti letech nezměnila, i když k postupným změnám dochází zejména v důsledku zvyšujících se počtů cizinců s dlouhodobým nebo trvalým pobytem na území ČR.

Přes relativně vysoký počet osob, které neuvedly při sčítání lidu 2011 svoji národnost, je mj. patrné

- od roku 1991 zvyšování počtu obyvatel hlásících se k národnosti vietnamské, ruské a zejména pak k **národnosti ukrajinské**, která se stává **čtvrtou nejčetnější národnostní skupinou obyvatel** České republiky
- nejpočetnější národností menšinou v ČR nadále zůstávají obyvatelé slovenské národnosti
- po poklesu v roce 2001 došlo k relativně výraznému zvýšení počtu osob, které se přihlásily k národnosti moravské; ke zvýšení došlo i u národnosti slezské
- pokračující dlouhodobé snižování počtu obyvatel hlásících se k „tradičním“ národnostem - polské, německé a také maďarské
- další pokles obyvatel hlásících se k národnosti romské (pouze 5 tisíc osob). U Romů však byla častější kombinace ještě s jinou národností.

8.2. Obyvatelé s dvojí národností

Uvedení dvojí národnosti při sčítání lidu bylo poprvé možné v roce 2001. Tehdy využil této možnosti jen minimální počet obyvatel (0,13 %).

Obyvatelé s dvojí národností k 26. 3. 2011

Národnost	Počet obyvatel	
	absol.	v %
Dvojí národnost celkem	163 648	100,0
1. Kombinace s národností českou celkem	150 399	91,9
z toho:		
česká a moravská	99 028	60,5
česká a slovenská	17 666	10,8
česká a romská	7 026	4,3
česká a německá	6 158	3,8
česká a slezská	4 361	2,7
česká a polská	2 804	1,7
2. Ostatní kombinace s moravskou národností celkem*	9 258	5,7
z toho:		
moravská a slezská	4 567	2,8
moravská a slovenská	1 650	1,0
moravská a romská	113	0,1
3. Ostatní kombinace se slovenskou národností celkem**	1 419	0,9
z toho:		
slovenská a romská	573	0,4
slovenská a maďarská	445	0,3
4. Jiné kombinace národností	2 572	1,6

*Kromě kombinace moravské a české uvedené v bodě 1.

**Kromě kombinace slovenské a české uvedené v bodě 1.

Několikanásobným zvýšením počtu osob s dvojí národností v roce 2011 se jejich podíl na celkovém počtu obyvatel České republiky zvýšil na 1,6 %

Nejčetnější kombinace jsou s národností českou s jednoznačnou početní **převahou národnosti české a moravské**.

Z dalších kombinací jde zejména o uvedení národnosti české a slovenské. Početně významnější jsou také kombinace české národnosti s tradičními národnostmi žijícími na území České republiky (německá, polská).

Pozoruhodné je zjištění o dvojí národnosti u obyvatel, kteří deklarovali národnost **romskou**. K romské národnosti, jako jediné se přihlásilo 5,1 tisíc obyvatel. V kombinaci s jinou národností však Romové, jako jediná národnostní skupina u nás, tento počet výrazně převyšuje.

Relativně (v poměru k uvedené jediné národnosti) se také ukazuje vysoký podíl dvojí národnosti u Slezanů. K jediné národnosti se jich přihlásilo 12 tisíc, ke dvojí národnosti téměř 9,7 tisíc. Většinou se jedná o kombinaci s národností moravskou a českou.

S výjimkou kombinace národnosti moravské a slovenské podíl všech ostatních je již hluboko pod 1 % z celkového počtu osob, které uvedly dvojí národnost.

8.3. Národnost a státní občanství

Sčítáním k 26. 3. 2011 bylo zjištěno, že více než 95 % obyvatel s obvyklým pobytem na území ČR má státní občanství České republiky. Cizinců, tj. osob, jejichž státní občanství je jiné než občanství ČR, bylo sečteno 422 tisíc. Více než 60 % z nich připadá na čtyři státní občanství, a to Ukrajinu, Slovensko, Vietnam a Rusko. U 60 tisíc osob nebylo státní občanství zjištěno.

Vzájemná vazba, resp. míra shody mezi národností a státním občanstvím je daná především tím, zda jde o občanství mateřské země, či nikoliv. Kvantifikace této vazby podle výsledků sčítání 2011 je sice omezena relativně vysokým podílem neuvedených odpovědí, avšak je zcela zřejmá a logická. U tradičních národnostních menšin žijících v ČR je vztah mezi národností a státním občanstvím odlišný od národnostních skupin s převahou cizinců. U tradičních národnostních menšin přirozeně převažuje státní občanství České republiky.

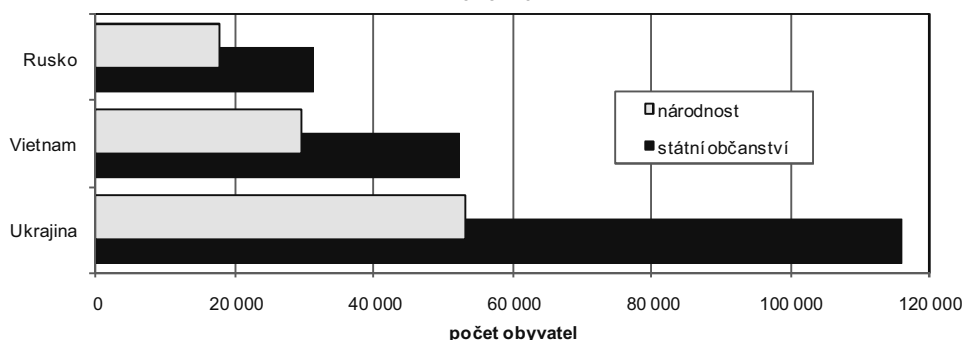
Národnost obyvatel podle vybraných státních občanství k 26. 3. 2011

Národnost	Obyvatelé celkem	z toho státní občanství									
		ČR		Ukrajina		Slovensko		Vietnam		Rusko	
		absol.	%	absol.	%	absol.	%	absol.	%	absol.	%
Obyvatelé celkem	10 436 560	9 924 044	95,1	116 139	1,1	82 215	0,8	52 612	0,5	31 545	0,3
z toho národnost:											
česká	6 711 624	6 699 098	99,8	310	0,0	527	0,0	65	0,0	105	0,0
moravská	521 801	521 037	99,9	4	0,0	39	0,0	-	-	4	0,0
slezská	12 214	12 032	98,5	-	-	1	0,0	-	-	-	-
slovenská	147 152	92 103	62,6	16	0,0	45 538	30,9	3	0,0	1	0,0
polská	39 096	28 052	71,8	41	0,1	8	0,0	1	0,0	6	0,0
německá	18 658	15 406	82,6	14	0,1	15	0,1	-	-	23	0,1
romská	5 135	4 924	95,9	2	0,0	125	2,4	1	0,0	1	0,0
maďarská	8 920	6 553	73,5	84	0,9	1 484	16,6	-	-	4	0,0
ukrajinská	53 253	2 954	5,5	39 664	74,5	43	0,1	2	0,0	100	0,2
vietnamská	29 660	824	2,8	2	0,0	15	0,1	21 316	71,9	2	0,0
ruská	17 872	2 212	12,4	1 617	9,0	10	0,1	1	0,0	10 760	60,2

Z ostatních státních občanství zjištěných při sčítání lidu 2011 již jen občanství Polska (16,8 tisíc osob) a Německa (14,9 tisíc) převyšuje počet 10 tisíc obyvatel. Ostatní jsou rozptýleny mezi nejrůznější státy. K obyvatelům se státním občanstvím Polska se přihlásilo 24 % osob s polskou národností; u většiny ostatních nebyla národnost uvedena. Obdobně tomu bylo u státního občanství Německa s pouze 13 % osob s německou národností.

U národností s vysokým podílem cizinců jsou rozdíly následující:

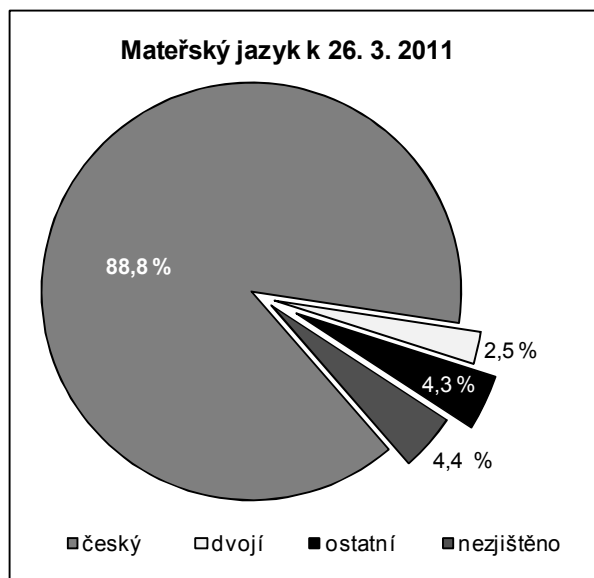
Počet obyvatel podle národnosti a státního občanství vybraných států k 26. 3. 2011

Z uvedených výsledků jsou zřejmé značné **rozdíly mezi národnostmi a státním občanstvím** - počet obyvatel české národnosti je zhruba o 2,5 milionu nižší než počet obyvatel se státním občanstvím České republiky (po odečtu příslušníků jiných národností se státním občanstvím ČR).

8.4. Národnost a mateřský jazyk

Mateřský jazyk byl při sčítání lidu 2011 definován takto: „*jako mateřský jazyk se uvede jazyk, kterým se sčítanou osobou v dětství hovořila matka nebo osoby, které ji vychovaly. Je přípustné uvést i více jazyků*“.

Možnost uvést více jazyků byla oficiálně zavedena v tomto sčítání poprvé, avšak již při sčítání v roce 2001, i když se to nepředpokládalo, téměř 50 tisíc obyvatel dva mateřské jazyky uvedlo.

Při sčítání 2011 byl také poprvé zjištěn a zpracován **mateřský jazyk moravský**, ke kterému se přihlásilo bezmála 63 tisíc osob. Moravský jazyk tak zaujal třetí místo v pořadí podle počtu obyvatel.

Přes určitý pokles zůstává mateřský jazyk český zcela převažujícím. Z ostatních jen obyvatelé s mateřským jazykem slovenským převyšují jednocentní podíl na celkovém počtu obyvatel České republiky.

V posledních desetiletích je zřejmý poměrně výrazný pokles u všech tradičních národnostních skupin, zejména pak s mateřským jazykem německým, polským, ale i slovenským.

Obyvatelé podle mateřského jazyka v roce 2001 a 2011

Mateřský jazyk	2001		2011	
	absol,	v %	absol,	v %
Obyvatelé celkem	10 260 060	100,0	10 436 560	100,0
Osoby s jedním mateřským jazykem	10 133 783	98,8	9 712 627	93,1
z toho:				
český	9 707 397	94,9	9 263 300	88,8
slovenský	208 723	2,0	154 465	1,5
moravský	.	.	62 908	0,6
ukrajinský	.	.	48 250	0,5
polský	50 738	0,5	33 597	0,3
ruský	18 746	0,2	31 622	0,3
vietnamský	.	.	30 830	0,3
německý	41 328	0,4	14 148	0,1
maďarský	.	.	9 286	0,1
anglický	3 791	0,0	7 202	0,1
bulharský	.	.	5 405	0,1
romský	23 211	0,2	4 919	0,0
znaková řeč	733	0,0	1 429	0,0
Osoby se dvěma mateřskými jazyky	49 409	0,5	259 877	2,5
Nezjištěno	76 868	0,8	464 056	4,4

Většina uvedených dvojích mateřských jazyků (téměř 80 %) je kombinací s jazykem českým. Převážně a přirozeně dvojí mateřský jazyk uvedli především obyvatelé hlásící se k tradičním národnostním menšinám s nejvyšším podílem Slováků. Druhé místo zaujímá kombinace jazyka českého s nově zaznamenaným jazykem moravským.

Dvojí mateřský jazyk k 26. 3. 2011

Kombinace mateřských jazyků	Počet obyvatel		z počtu obyvatel ČR v %
	absol.	v %	
Dvojí mateřský jazyk celkem	259 877	100,0	2,5
z toho:			
český a slovenský	76 660	29,5	0,7
český a moravský	45 561	17,5	0,4
český a romský	33 351	12,8	0,3
český a německý	26 642	10,3	0,3
český a polský	17 280	6,6	0,2
slovenský a maďarský	2 250	0,9	0,0
slovenský a romský	2 100	0,8	0,0
kombinace se znakovou řečí	5 787	2,2	0,1
z toho:			
český a znaková řeč	4 816	1,9	0,0

U romského mateřského jazyka došlo k odlišnému zjištění ve srovnání s rokem 2001. Tehdy počet osob s romským mateřským jazykem dvojnásobně převyšoval počet těch, kteří deklarovali romskou národnost.

V roce 2011 je počet osob, které uvedly romštinu jako jediný mateřský jazyk zhruba stejný jako u národnosti, avšak relativně vysoký podíl obyvatel byl zjištěn u kombinace romštiny zejména s jazykem českým.

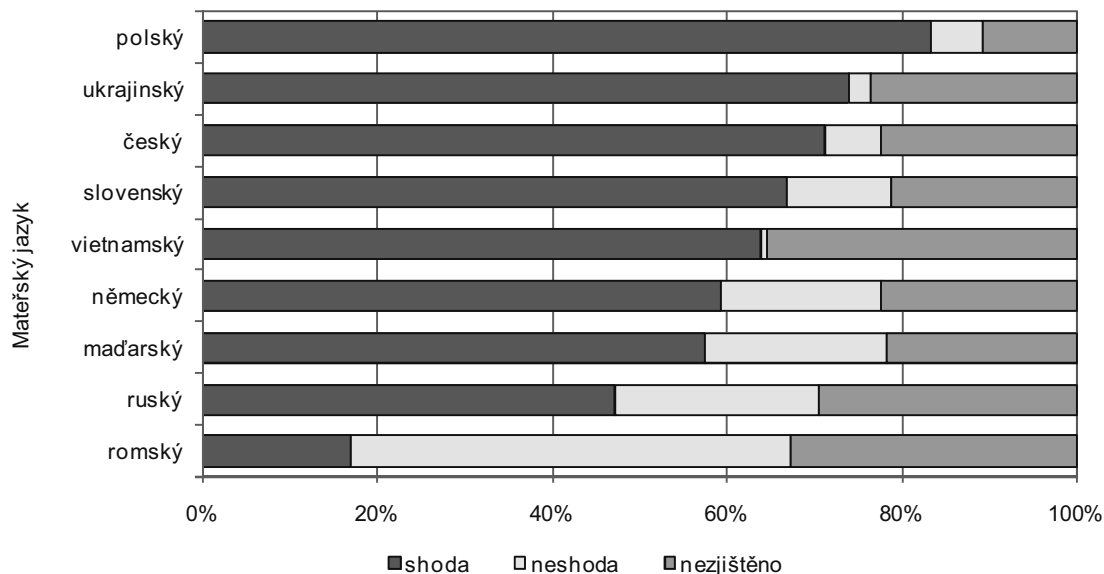
Pro zjišťování národnosti při sčítání lidu 2011 bylo mj. stanoveno, že „pro určení národnosti není rozhodující mateřská řeč ani řeč, kterou respondent převážně používá nebo lépe ovládá.“ Přesto **silná vazba mezi národností a mateřským jazykem** existuje, je logická a minulými sčítáními, kdy otázka na národnost nebyla dobrovolná, je prokázána. Míra této shody může být ovšem z různých důvodů odlišná.

Při sčítání v roce 1991 a 2001 byla shoda českého mateřského jazyka s národností českou, moravskou a slezskou 99%. U národnosti slovenské a slovenského jazyka byla v roce 2001 zjištěna míra shody 80 %, u polské národnosti 86 %, u německé více než 70%.

Tyto relace byly při sčítání lidu v roce 2011 výrazně ovlivněny dobrovolností otázky na národnost a tím i relativně značným podílem neuvedených odpovědí, ale i zvýšeným podílem uvádění dvojí národnosti a dvojího mateřského jazyka.

Svědčí o tom i údaje o shodě mateřského jazyka zejména polského a německého, u nichž národnost na rozdíl od většiny ostatních výrazně převyšuje mateřský jazyk. Vliv nezapočteného dvojího mateřského jazyka do těchto dat je zde zřejmý.

Shoda mateřského jazyka a národnosti k 26. 3. 2011
mateřský jazyk = 100 %

8.5. Národnost a věk

Věková struktura jednotlivých národnostních skupin zůstává dlouhodobě výrazně diferencovaná s výjimkou obyvatel, kteří se přihlásili k národnosti české a moravské. Jejich věkové složení je do určité míry obdobné. Jim se přibližují pouze Slezané.

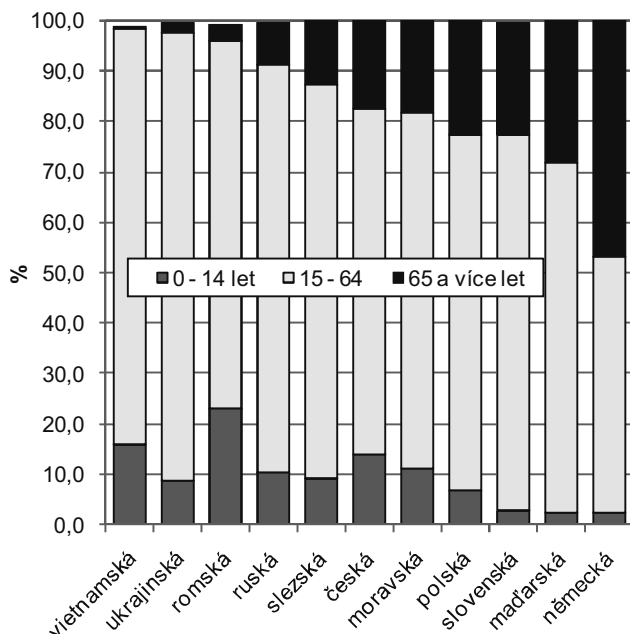
Obyvatelé podle národnosti a věkových skupin k 26. 3. 2011

Národnost	Obyvatelé celkem	v tom v %				Index stáří *
		věková skupina			nezjištěný věk	
		0 - 14 let	15 - 64	65 a více		
Obyvatelé celkem	10 436 560	14,3	69,6	15,8	0,3	110,5
z toho národnost:						
česká	6 711 624	14,1	68,3	17,4	0,2	123,8
moravská	521 801	11,4	70,5	18,0	0,1	158,2
slezská	12 214	9,4	77,9	12,5	0,2	133,0
slovenská	147 152	3,1	74,3	22,4	0,3	725,4
polská	39 096	6,7	70,9	22,3	0,2	335,2
německá	18 658	2,5	50,7	46,5	0,2	1 834,0
romská	5 135	23,0	72,9	3,2	0,9	13,9
maďarská	8 920	2,3	69,6	27,8	0,2	1 194,2
ruská	17 872	10,3	81,0	8,3	0,4	80,5
ukrajinská	53 253	8,8	88,7	2,0	0,5	23,2
vietnamská	29 660	15,9	82,3	0,5	1,2	3,2

* Index stáří: počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 0 -14 let

Stejně jako v letech předchozích „nejmladšími“ jsou obyvatelé národnosti vietnamské a romské. Třetí místo (měřeno indexem stáří) zauímají Ukrajinci.

Obyvatelé podle vybraných národností a věkových skupin k 26. 3. 2011 v %

U národnosti vietnamské a ukrajinské je patrný nejvyšší podíl osob v produktivním věku, přesahující 80 % z celkového počtu obyvatel těchto národností. Jejich věkové složení je odrazem vysokého podílu mladších lidí s dlouhodobým pobytem, přijíždějících do České republiky za prací.

Odišná situace je u národnosti romské, kde byl opětovně zjištěn nejvyšší podíl dětí do 14 let. Každý čtvrtý až pátý, u něhož byla zapsána národnost romská, se nachází v této věkové skupině. Je zřejmé, že relativně vysoké hodnoty realizované plodnosti u romských žen trvají.

„Nejstaršími“ jsou obyvatelé, kteří se přihlásili k národnosti německé. Následují ti, kteří deklarovali národnost maďarskou a slovenskou. U německé národnosti na 100 dětí do 14 let připadá více než 1,8 tisíc osob ve věku 65 a více let.

8.6. Národnost a vzdělání

Hodnocení stavu a vývoje vzdělanostního složení obyvatel je stejně jako u jiných charakteristik ovlivněno dobrotou otázky na národnost a vysokým podílem nezjištěných odpovědí. Podíl osob, které využily svého práva na otázku o národnosti neodpovědět se (s výjimkou vysokoškoláků) pohybuje v rozmezí 20 – 25 % z počtu obyvatel jednotlivých stupňů vzdělání. U vysokoškolsky vzdělaných osob byl tento podíl výrazně nižší (15,4 %).

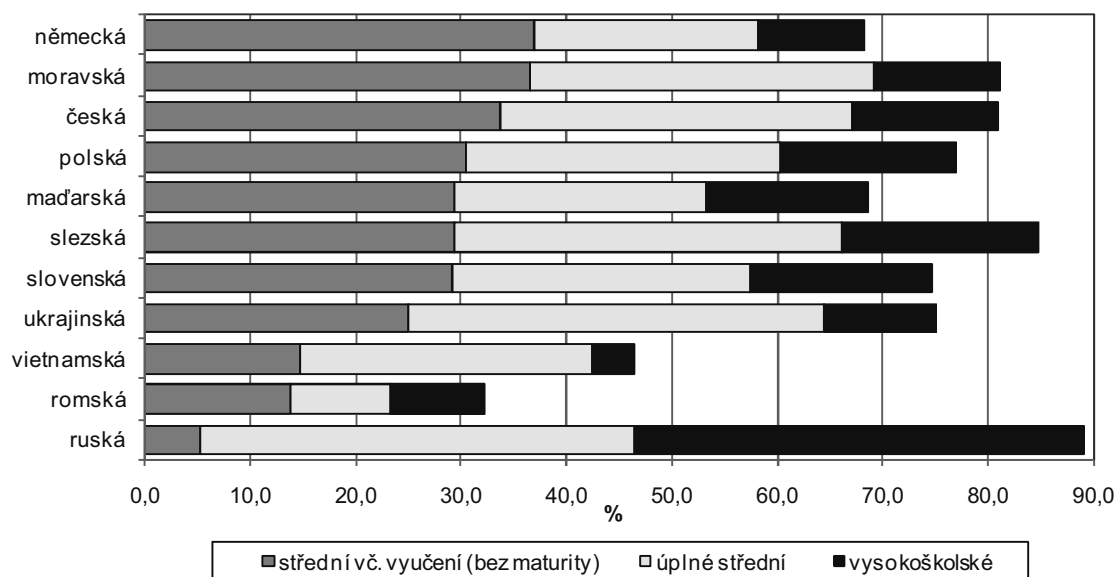
Obyvatelé 15letí a starší podle národnosti a nejvyššího dokončeného vzdělání k 26. 3. 2011

Národnost	15 letí a starší celkem	z toho vzdělání							
		základní vč. neukončeného		střední vč. vyučení (bez maturity)		úplné střední *)		vysokoškolské	
		absol.	v %	absol.	v %	absol.	v %	absol.	v %
Obyvatelé celkem	8 947 632	1 571 602	17,6	2 952 112	33,0	2 790 112	31,2	1 114 731	12,5
z toho národnost:									
česká	5 767 363	999 661	17,3	1 945 572	33,7	1 923 094	33,3	797 647	13,8
moravská	462 380	82 025	17,7	168 838	36,5	151 105	32,7	55 323	12,0
slezská	11 065	1 581	14,3	3 237	29,3	4 085	36,9	2 056	18,6
slovenská	142 614	32 688	22,9	41 419	29,0	40 398	28,3	24 541	17,2
polská	36 494	7 811	21,4	11 093	30,4	10 860	29,8	6 116	16,8
německá	18 185	5 387	29,6	6 701	36,8	3 880	21,3	1 810	10,0
romská	3 955	2 183	55,2	545	13,8	373	9,4	357	9,0
maďarská	8 712	2 504	28,7	2 561	29,4	2 076	23,8	1 341	15,4
ukrajinská	48 576	8 915	18,4	12 150	25,0	19 127	39,4	5 188	10,7
ruská	16 036	1 292	8,1	825	5,1	6 621	41,3	6 846	42,7
vietnamská	24 933	10 401	41,7	3 680	14,8	6 877	27,6	1 032	4,1

*) úplné střední s maturitou vč. nástavbového studia a vyššího odborného vzdělání

Přes omezenou srovnatelnost dat s údaji ze sčítání 1991 a 2001 a složitost vzájemného porovnání jednotlivých etnik je zřejmé, že na území České republiky nadále **nejvzdělanější skupinou** zůstávají **obyvatelé, kteří se přihlásili k národnosti ruské**.

Obyvatelé 15letí a starší podle národnosti a vybraných stupňů vzdělání k 26. 3. 2011 v %

Podíl Rusů – vysokoškoláků více než trojnásobně převyšuje celostátní průměr. Rovněž podíl osob s úplným středoškolským vzděláním je u ruské národnosti v porovnání s ostatními nejvyšší. Obdobné výsledky byly zjištěny i při sčítání v roce 2001.

Naopak nejnižší vzdělanostní úroveň zůstává u obyvatel hlásících se k národnosti romské. Zdánlivě oproti minulosti vyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných Romů představuje necelých 360 obyvatel. V roce 2001 mělo vysokoškolské vzdělání 1,6 % Romů, v roce 2011 činil tento podíl 9 %. Tento výsledek je ovlivněn zřejmě také tím, že vysokoškolsky vzdělaní Romové ve větší míře národnost při sčítání uvedli. Nadpoloviční většina Romů ve věku 15 a více let má základní vzdělání, vč. neukončeného.

8.7. Národnost a náboženská víra

Stejně jako národnost, tak i náboženské vyznání bylo při sčítání 2001 a 2011 otázkou dobrovolnou. Téměř 45 % obyvatel využilo v roce 2011 svého práva otázku na náboženskou víru nevyplnit. Ve srovnání s předchozím sčítáním se počet nezjištěných odpovědí mnohonásobně zvýšil – při sčítání v roce 2001 jich bylo 902 tisíc (8,8 %), v roce 2011 již 4 662,5 tisíc osob (45 %).

Z obyvatel, kteří při sčítání v roce 2011 neuvedli náboženskou víru jich téměř 2 miliony (42 %) neuvedlo ani národnost. Slezané, Moravané a Poláci uváděli svoji náboženskou víru častěji než příslušníci ostatních národností.

Obyvatelé podle národnosti a náboženské víry k 26. 3. 2011

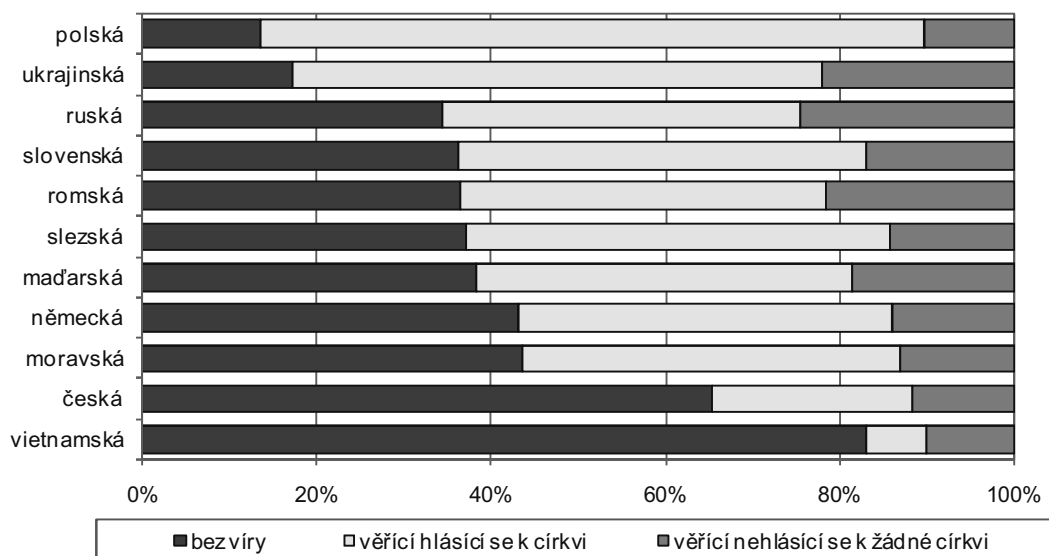
Národnost	Obyvatelé celkem	v tom v %				Náboženská víra neuvedena
		bez náboženské víry, ateisté	věřící*)			
			nehlásící se k církvi	hlásící se k církvi	z toho Církev římsko-katolická	
Obyvatelé celkem	10 436 560	34,5	6,8	14,0	10,4	44,7
z toho národnost:						
česká	6 711 624	42,7	7,6	15,0	11,3	34,8
moravská	521 801	30,9	9,3	30,6	26,6	29,2
slovenská	147 152	22,9	10,7	29,5	20,3	36,9
ukrajinská	53 253	8,2	10,4	28,9	1,0	52,4
polská	39 096	9,4	7,2	52,7	31,9	30,7
vietnamská	29 660	42,8	5,2	3,5	0,2	48,4
německá	18 658	27,0	8,8	26,8	19,7	37,4
ruská	17 872	20,9	15,0	25,1	0,4	39,0
slezská	12 214	28,1	10,8	36,6	27,5	24,5
maďarská	8 920	23,6	11,5	26,6	16,1	38,3
romská	5 135	20,2	11,9	23,3	6,9	44,7

*) Tyto údaje nemusejí vždy znamenat víru v Boha, ale i v nejrůznější jiné hodnoty.

Stupeň religiozity mezi některými národnostními skupinami zůstává poměrně výrazně diferencovaný. Z početně významnějších národností byl zjištěn podle očekávání jednoznačně **nejvyšší podíl věřících u osob národnosti polské**, stejně tak, jako tomu bylo při sčítáních minulých.

Naopak zcela **nejvyšší podíl obyvatel bez víry** byl zjištěn (rovněž jako před deseti lety) u obyvatel **národnosti vietnamské a národnosti české**.

Obyvatelé podle národnosti a náboženské víry k 26. 3. 2011
Osoby věřící a bez víry = 100 %

8.8. Národnost a ekonomická aktivita

Míra ekonomické aktivity se u nejpočetnějších národností, tj. české, moravské a slovenské pohybuje kolem 58 %. Mezi ostatními národnostními skupinami obyvatel jsou však zřejmé poměrně výrazné rozdíly. Hlavním ovlivňujícím faktorem je rozdílná věková struktura obyvatel různých národností. I zde je však třeba vzít v úvahu že národnost nebyla uvedena u téměř 23 % všech ekonomicky aktivních osob.

Ekonomická aktivita obyvatel podle národnosti k 26. 3. 2011

Národnost	Ekonomicky aktivní celkem	v tom v %		Míra ekonomické aktivity v %*)	Nezjištěná ekonomická aktivita v %**)
		zaměstnaní	nezaměstnaní		
Obyvatelé celkem	5 080 573	90,2	9,8	56,8	6,4
z toho národnost:					
česká	3 369 467	90,7	9,3	58,4	2,3
moravská	263 532	90,0	10,0	57,0	1,4
slovenská	83 044	89,3	10,7	58,2	3,9
ukrajinská	36 403	90,0	10,0	74,9	11,8
polská	18 953	92,3	7,7	51,9	2,5
vietnamská	15 059	92,2	7,8	60,4	22,9
německá	7 225	91,8	8,2	39,7	2,7
ruská	10 394	89,7	10,3	64,8	3,5
slezská	6 809	90,4	9,6	61,5	1,4
maďarská	4 654	88,0	12,0	53,4	4,2
romská	2 398	53,3	46,7	60,6	10,5

*) Míra ekonomické aktivity: podíl ekonomicky aktivních na počtu osob ve věku 15 a více let

***) Nezjištěná ekonomická aktivita: v % z počtu osob ve věku 15 a více let

Podíl **zaměstnaných osob** z počtu obyvatel 15letých a starších u většiny národností osciluje kolem 50 % (mírně vyšší – 58 % je u národnosti ruské, 56 % u národnosti vietnamské a slezské). Zcela výjimečný a relativně vysoký, obdobně jako u míry ekonomické aktivity, je však podíl zaměstnaných osob u národnosti ukra-

jinské, kde ze 100 osob jich 68 bylo zaměstnáno. Naopak u národnosti německé jich bylo zaměstnáno pouze 37 a národnosti romské, kde je tento podíl zcela nejnižší, to bylo dokonce jen 32 osob.

U národnosti německé je příčinou věková struktura obyvatel s relativně vysokým podílem nepracujících důchodců. U obyvatel s národností romskou bylo nepracujících důchodců pouze 10 %, ostatní byli žáci, studenti, učni a jiní ekonomicky neaktivní.

Stejně jako při sčítání lidu v roce 2001 i v roce 2011 byla zjištěna extrémně vysoká míra nezaměstnanosti u osob, které se přihlásily k národnosti romské. Téměř každý druhý ekonomicky aktivní Róm je nezaměstnaný, což je 5x více než je celostátní průměr.

Početně největším zaměstnavatelem v České republice je zpracovatelský průmysl, následuje obchod (velkoobchod, maloobchod, opravy motorových vozidel), dále stavebnictví, veřejná správa a obrana, vzdělávání a zdravotní a sociální péče. Mezi tradičními národnostmi ČR (s výjimkou Rómů) nebyly většinou zjištěny podstatné rozdíly v podílu zaměstnaných v různých odvětvích ekonomické činnosti. Poněkud vyšší podíl je pouze u obyvatel polské a moravské národnosti v průmyslu, což je zejména dáno průmyslovou oblastí severní Moravy.

Zcela odlišná a vzájemně rozdílná je situace u národnosti ukrajinské, vietnamské a ruské, tj. u obyvatel s relativně vysokým podílem cizinců.

Ekonomicky aktivní podle odvětví a vybraných národností k 26. 3. 2011

Počet ekonomicky aktivních = 100 %

Vybraná odvětví ekonomické činnosti	ČR celkem	z toho národnost		
		ukrajinská	vietnamská	ruská
	v %			
Zpracovatelský průmysl	21,8	15,9	6,2	10,7
Stavebnictví	6,7	19,1	0,3	3,4
Velkoobchod, maloobchod, opravy motorových vozidel	9,8	5,3	41,4	14,2
Doprava a skladování	5,3	1,7	0,3	2,6
Ubytování, stravování a pohostinství	3,2	3,1	3,7	3,7
Informační a komunikační činnosti	2,8	0,8	0,3	5,3
Peněžnictví a pojišťovnictví	2,3	0,5	0,3	2,2
Činnosti v oblasti nemovitostí	0,7	1,7	0,3	8,9
Profesní, vědecké a technické činnosti	3,8	1,2	0,5	7,4
Vzdělávání	5,6	0,9	0,2	3,5
Zdravotní a sociální péče	6,0	1,6	0,1	3,2
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	1,5	0,5	0,6	2,2

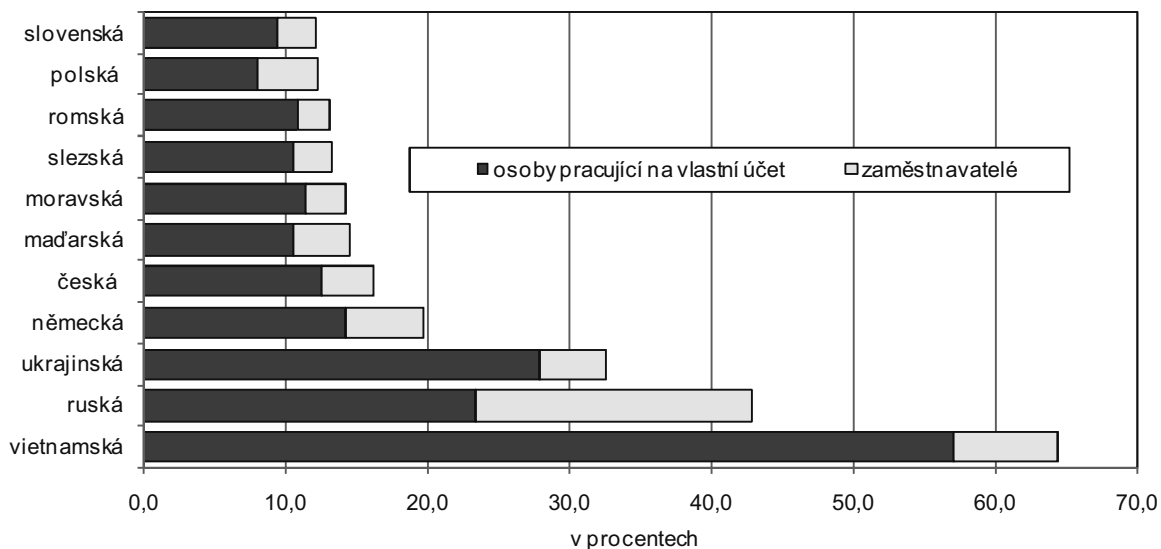
Ukrajinci: nejvyšší podíl (téměř pětinu) ekonomicky aktivních obyvatel ukrajinské národnosti je zaměstnán v odvětví stavebnictví, stejně jako v roce 2001. Tento podíl je 3 x vyšší než celostátní průměr. Následuje zpracovatelský průmysl, dále obchod odvětví ubytování, stravování a pohostinství. Ostatní jsou rozptýleni do nejrůznějších odvětví ekonomické činnosti.

Vietnamci: odvětví obchodu, v němž je zaměstnáno více než 40 % osob, je naprosto dominantní činností, kterou se obyvatelé vietnamské národnosti zabývají. Tento podíl se s výjimkou Romů a Rusů u ostatních národností pohybuje pouze mezi 7 – 10 %. Z ostatních odvětví je významnější již jen zpracovatelský průmysl a dále ubytování, stravování a pohostinství. Podíly ekonomicky aktivních osob vietnamské národnosti ve všech ostatních odvětvích jsou již hluboko pod 1 %.

Rusové: Charakter ekonomického působení obyvatel ruské národnosti v České republice je v mnoha směrech zcela **specifický**. Odlišuje se od všech ostatních národností v ČR. Nejvyšší podíl Rusů je v odvětví obchodu a zpracovatelském průmyslu. Oproti celostátnímu průměru byl zjištěn mnohonásobně vyšší podíl v činnostech v oblasti nemovitostí, ale také vyšší podíl v profesních, vědeckých a technických činnostech a činnostech kulturních, zábavních a rekreačních. Ve srovnání s Ukrajinci a Vietnamci není zanedbatelné ani působení obyvatel ruské národnosti v odvětví peněžnictví a pojišťovnictví, ve vzdělávání nebo ve zdravotní a sociální péči.

Zaměstnavatelé a osoby pracující na vlastní účet podle národnosti k 26. 3. 2011

Celkový počet zaměstnaných jednotlivých národností = 100 %

8.9. Národnostní složení obyvatel v krajích České republiky

V národnostní struktuře obyvatel jsou zřejmé výraznější rozdíly pouze mezi českými a moravskými kraji, s vyšším, ale zároveň rozdílným podílem obyvatel moravské a slezské národnosti na území Moravy. Podíl obyvatel, kteří se přihlásili k jiné než české, moravské a slezské národnosti činí pouze 5,3 % z celkového počtu obyvatel České republiky. Tento celorepublikový průměr převyšuje pět krajů - Moravskoslezský kraj, hl. m. Praha a Karlovarský kraj (8 %) a dále Jihomoravský a Zlínský kraj (6 %).

Obyvatelé podle vybraných národností a krajů ČR k 26. 3. 2011

ČR, kraj	Obyvatelé celkem	z toho národnost									
		česká	mo- ravská	slez- ská	slo- ven- ská	pol- ská	ně- mec- ká	rom- ská	ukra- jin- ská	viet- nam- ská	ruská
ČR absol.	10 436 560	6 711 624	521 801	12 214	147 152	39 096	18 658	5 135	53 253	29 660	17 872
v %	x	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hl. m. Praha	1 268 796	12,2	0,7	2,0	15,7	4,4	6,8	7,2	40,0	21,3	52,7
Středočeský	1 289 211	13,4	0,3	1,1	11,9	4,9	4,4	7,6	14,1	9,1	13,6
Jihočeský	628 336	6,8	0,2	0,3	4,5	0,9	3,8	5,2	4,0	4,9	2,3
Plzeňský	570 401	6,0	0,1	0,1	5,4	1,3	5,9	4,2	6,5	9,0	1,7
Karlovarský	295 595	2,8	0,1	0,2	4,9	0,6	23,7	4,1	2,6	12,1	6,2
Ústecký	808 961	8,2	0,1	0,3	8,2	2,8	22,5	24,3	5,4	14,1	7,3
Liberecký	432 439	4,5	0,1	0,2	4,1	3,5	9,5	5,7	4,8	3,7	2,3
Královéhradecký	547 916	5,8	0,1	0,3	3,8	3,2	6,8	6,6	3,9	3,0	1,6
Pardubický	511 627	5,4	0,9	0,3	3,3	1,6	1,5	3,4	3,0	2,8	1,2
Kraj Vysočina	505 565	4,9	6,8	0,2	2,0	0,5	1,1	2,6	2,1	1,8	0,9
Jihomoravský	1 163 508	8,3	48,8	1,9	9,6	2,0	2,4	6,0	9,4	8,1	5,0
Olomoucký	628 427	5,4	14,6	2,0	5,0	1,5	4,6	7,1	1,8	2,0	1,4
Zlínský	579 944	4,7	18,3	0,6	3,9	0,8	0,7	2,6	1,1	1,7	1,1
Moravskoslezský	1 205 834	11,4	8,9	90,5	17,7	72,0	6,2	13,5	1,3	6,4	2,7

Nejvyšší stupeň koncentrace obyvatel jednotlivých národnostních skupin v krajích, měřený podílem z celkového počtu osob jednotlivých národností, je následující.

Moravané: z 522 tisíc obyvatel, kteří deklarovali národnost moravskou, má většina (97 %) svůj obvyklý pobyt přirozeně v moravských krajích. Z nich téměř polovina žije v kraji Jihomoravském. Následuje kraj Zlínský a Olomoucký. Z českých krajů je sice nejvyšší podíl Moravanů v hl. m. Praze a v Pardubickém kraji, avšak tyto podíly nedosahují ani jednaprocentní hranici, pouze se k ní blíží.

Slezané: většina (přes 90 %) obyvatel, kteří uvedli slezskou národnost má svůj obvyklý pobyt v Moravskoslezském kraji. Slezané patří mezi národnosti územně výrazně kompaktní. Převážná část z nich žije v okresech Opava, Karviná a Frýdek-Místek.

Slováci: téměř pětina osob se slovenskou národností má své obvyklé bydliště na území Moravskoslezského kraje. Následuje hl. m. Praha a Středočeský kraj (16% a 12 % z jejich celkového počtu).

Poláci: většina obyvatel, které uvedli národnost polskou, žije v kraji Moravskoslezském (72 %). Poláci žijící na území České republiky (s určitou výjimkou osob s dlouhodobým pobytem a státním občanstvím Polska) mají historicky svoji výraznou a trvalou územní stabilitu, a to převážně v okresech Frýdek-Místek a Karviná.

Němci: u německé národnosti jsou dlouhodobě nejvyšší počty obyvatel v kraji Karlovarském a Ústeckém (u obou mezi 22 – 24 %), a to zejména v okresech Sokolov, Karlovy Vary a Chomutov. K desetiprocentnímu podílu se z dalších krajů přibližuje pouze kraj Liberecký.

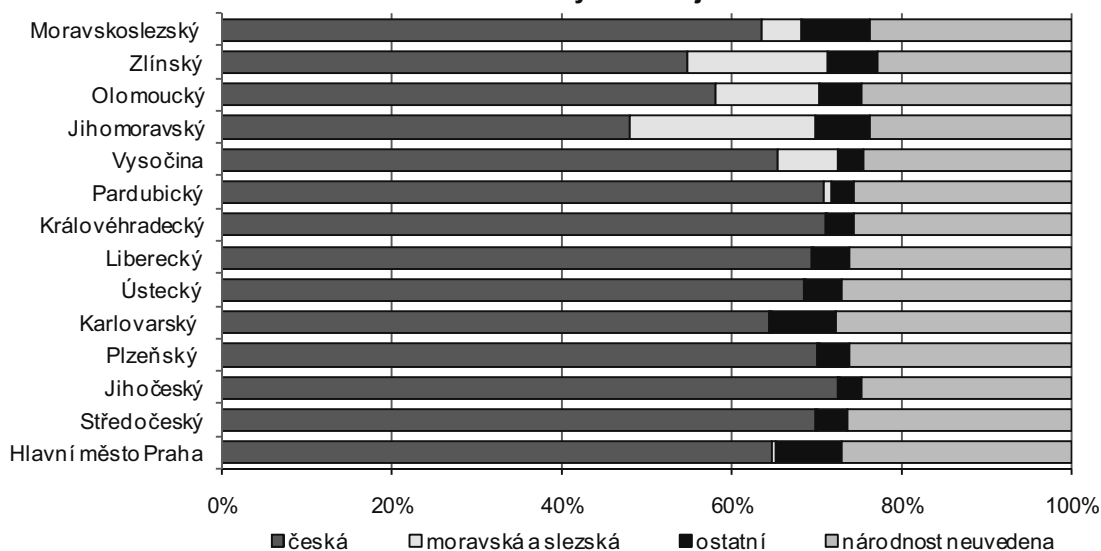
Romové: nejvyšší koncentrace obyvatel, kteří uvedli romskou národnost, byla v kraji Ústeckém a Moravskoslezském (24 a 13 %).

Ukrajinci: zcela nejvyšší koncentrace obyvatel ukrajinské národnosti byla zjištěna v hl. m. Praze (40 %), následuje kraj Středočeský a Jihomoravský. Je zde poměrně silná vazba na pracovní trh, zejména v odvětví stavebnictví.

Vietnamci: více než pětina všech obyvatel vietnamské národnosti působí v hl. m. Praze. Dalšími kraji, kde podíl Vietnamců převyšuje desetiprocentní podíl z jejich celkového počtu, je kraj Ústecký a Karlovarský.

Rusové: více než polovina všech obyvatel (53 %), kteří deklarovali ruskou národnost, má svůj obvyklý pobyt na území hl. m. Prahy. Ve srovnání s ostatními kraji byl zjištěn také výrazně vyšší podíl osob s ruskou národností v kraji Středočeském.

Obyvatelé podle národností v krajích ČR k 26. 3. 2011
Počet obyvatel kraje = 100 %

Je zřejmé, že oproti mezikrajským diferencím jsou výrazně vyšší rozdíly v koncentraci obyvatel různých národností mezi menšími územními celky, mezi okresy, správními obvody obcí s rozšířenou působností, městy či dalšími jednotlivými obcemi, a to v závislosti na nejrůznějších faktorech.